

Tras su reciente exposición en Ginebra: **Cristina Navarro.**

PEP BATALLER

La visita

NO ens havia estat anunciada. Ens ha calgut l'atzar i la sorpresa perquè cap notícia no l'havia precedida, tampoc, en aquesta segona llegació.

El seu equipatge de somnis no incloïa cartes de presentació ni certificats de garantia. I per tota literatura, els fullets de les galeries, afegien als imprescindibles senyals d'identitat geogràfica la palmada a l'esquena de l'amistat i la sort desitjada.

Els regidors del seu poble foraster, les jerarquies culturals, els professionals de la justificació creadora, no ens havien assabentat de res.

Ni els alimentadors de les normes, disfressades —si convé— de trencaments, ni els amanuenses del sistema no havien mogut els fils, poderosos, de la infraestructura. I la cultura, que sens dubte vigila i protegeix els interessos de la ciutadania, devia tenir la mirada fixa sobre un panorama estret i vertical on no sempre s'hi pot acomodar l'**horitzó de les utopies menudes**, no massa importants i fàcilment minimitzables.

Per tant, havia de ser així.

La pintora hauria d'arribar-nos sense parafernàlies, com un regal immerescut. Com arriben les coses que, a la llarga, tenen autèntica importància.

I quasi ha estat millor aquesta sort de la sorpresa.

Millor per a la frescor i el **coneixement primer**.

La presència

Perquè de qualsevol manera, des de ben lluny, darrere aquest silenci, hem accedit a una Cristina Navarro fresca, que camina per lliure entre les burocràcies, fora de la ruta dels cangurs, amb la insolència nova i recient planxada, i amb la seguretat dels qui fan llur camí sense garanties, assumides de bestreta **la set i la polseguera del viatge**.

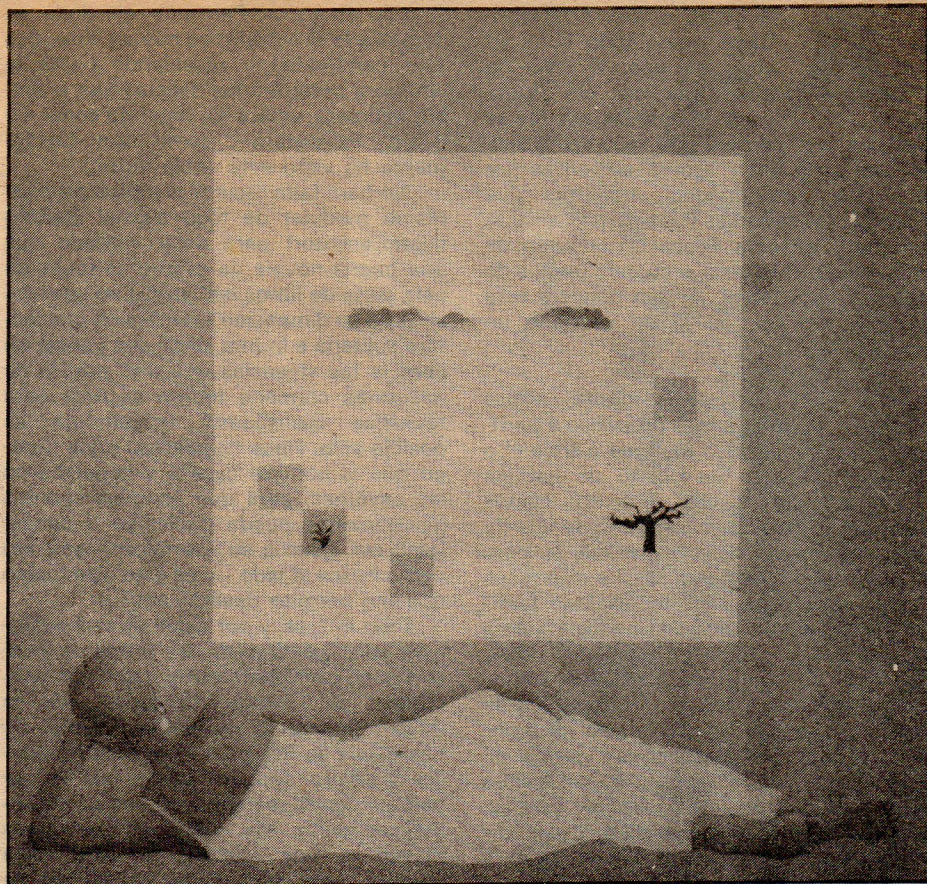
I fa uns mesos a Berna i aquests darrers dies a Ginebra, hem gaudit de la seua presència, menuda i optimista, de dona. De dona frangible d'aspecte i generosa de gramàtiques novelles.

De dona insensata i somniadora que s'inventa sense esforços fantasies i ciutats.

(Dir sense esforços és dir que li sobren imaginació i capacitat inventiva, perquè és clar que l'obra que ara ens ofereix l'artista manifesta recursos i sabiduria, a més d'un sortós domini de la mesura que li permet extraure, de cada tècnica distinta, allò que més convinga a la seua llibertat sense despropòsits.)

I hem assistit a la peripècia d'abocar-nos a la realitat i ubicació distintes d'un món particular, enllà del marc acceptat com a **realitat diària**.

Perquè Cristina Navarro —ho diré ja— té un món a part. Millor dit: gaudeix una

Cristina Navarro/Segona estada

Crònica sentimental des de Ginebra

Esa vocación de un orden imposible

BLAS PARRA

HAY muchas formas de entablar conocimiento. Con respecto a esa categoría de personas que se denominan artistas, y de entre ellos los pintores, esas formas de conocimiento revisten cierta peculiaridad. La más común e inmediata no requiere más que ciertas molestias, salir de casa y dirigirse a la sala de exposiciones donde se «muestra» la obra del pintor en cuestión. Puede que la persona que está detrás de la obra se «muestre» sin ambages o puede que no. En cualquier modo, y muy particularmente con los pintores figurativos, si lo que aparece ante nuestros ojos es «auténtico» será casi imposible zafarse a la mirada excurtadora de ese impúdico curioso que es el espectador, ese «voyeur» anónimo, misterioso y desconocido multiplicado para el pintor hasta un número indefinido desde el mismo momento en que la obra está ultimada. Si se conoce al artista —y más cuanto más se le conoce— pronto aparecerán esas coherencias, conexiones o interdependencias entre pintor y obra.

Uno de esos casos evidentes es el de Cristina Navarro. Después de recorrer sus obras, examinadas sus constantes, manifestado su mundo creativo, su iconografía, allá desde el principio de sus tiempos como pintora, van desfilando ante nosotros en forma de acrílicos, de dibujos, de grabados, toda una auténtica procepción de monstruitos, animalitos de aparente ingenuidad, tejados y cúpulas casi perdidas hasta para el habitante de nuestras históricas ciudades, sueños solitarios, mujeres anónimas, sin rostros, que sueñan inquietos sueños vueltas de espaldas a un mundo miserable, templetos estéticos bajo cielos perdidos en florestas imposibles, decadentes jardines reducidos al orden magnífico de una racionalidad ya utópica para nuestros peores urbanistas. Todo contenido, centrado, elevado a la categoría de símbolo. Y, sin embargo, no hay aquí decadentismo ni nostalgia por un mundo perdido estéticamente. Se trata de perseguir un orden esquemático, limpio, esencial, subjetivo a ultranza, radicalmente imposible.

A uno se le ocurre que esta pintora mereció más mimo del que le dieron. En cualquier caso, ella tiene ese sólido mundo en el que se ha instalado. Un mundo que puede y debe pasear, mostrar, comunicar. Aquí, en Suiza o donde le dejen. Quizás si persevera, las barreras caigan antes de que este viejo mundo acabe por descomponerse. Y si no caen, hábrelos de seguir reconstruyendo nuestros mundo, los propios. Esos que se llevan a cabo en la más absoluta soledad.

sap quina mena de sortilegi— totes les màgies per a inventar-se els móns que li abellesquen.

I se'ls inventa, els móns, damunt de l'equilibri subtil del somni i del objecte ordinari, deixant com un estel boirós allà on se suposa que hauria de radicar-se la frontera entre **l'art i la vivència**.

Es un món habitat de records, de temps consumits, d'enyorances, en forma d'animals i arquitectura, de flors i de caligrafies invertides. Criatures i coses equidistants entre el passat i la voluntat de persistència. Contemplades, sempre, «retrospectivament», lliures d'ingenuïsmes. (L'«ingenuïsmes», aquí, no és més que la **raó plàstica i sentimental d'una iconografia privada.**)

Un codi de grafismes i emocions per començar a entendre'ns, si acceptem l'oferta del seu joc/habitacle i el desafiament d'eixamplar l'aventura fins on ens siga suportable.

L' absència

A hores d'ara ja hauràs tornat a casa teua, a València. Ens has deixat obra que la sabem prevista per a immediates experiències col·lectives i destinada, després, a estrenar galeries noves que volen començar amb tu l'eventualitat mercantil de l'art.

Ens has deixat coses, sí, però en essència te n'has anat amb el teu equipatge.

A bon segur que l'agent de l'aduanera no haurà entès res del teu bagatge de flors i calidoscopis, ni haurà sabut llegir al llibre blau de les pàgines promeses. T'haurà visat els papers i, amb gest correcte i funcional, t'haurà donat permís cap a la llibertat.

Què risa!

Com si tu no pugueres volar, si volies, amb els teus argonautes de níquel, i estalviar-te totes les fronteres!...

Hauràs tornat a casa i als maldecaps de sempre. Als projectes, a la cuina, a l'ofici.

I als llibres amics, als poemes de calç i de campanes; a Novalis, a Calvino (Italo) i a la gramàtica boja de Rodari.

Què passaria si, de sobte, la cúpula de l'Església de Greyerz es posara a volar?

Deixem córrer l'aixeta de la fantasia...

Jo, particularment, m'estime imaginar la teua casa sense cuina ni tòrcul, plena de papallones y núvols de joguet; amb un gran gesmiler i una **Fantàstica** de fulles meticuloses que t'esguarde, per sempre, contra els escarments i les misèries, la troballa sortosa de l'art d'inventar.

Això és, pintora llunyana.

Eixa és l'olor que ens ha deixat la teua visita efímera: l'inici de càntic per a nous himnes que haurem de retrobar a la manera d'aquells contes antics que ens deixaven oberts els ulls i la mel a la boca.

Això diu que era, doncs, Cristina Navarro. □